

Raakvlakken met de Three Letter Plague

column

DANKA STUIJVER

De coronapandemie wordt ook wel omschreven als de grootste gezondheids crisis sinds de Spaanse griep. Dan vergeten we alleen even de hiv-pandemie die al veertig jaar gaande is en al aan meer dan 35 miljoen, veelal jonge mensen, het leven heeft gekost. Ondanks een steeds betere toegang tot gezondheidszorg en voorlichting blijft het hiv-virus wereldwijd slachtoffers eisen en lukt het maar moeizaam om het virus in te dammen.

'Waarom is dat toch zo moeilijk?', vroeg ik mij af toen ik enkele jaren geleden ging werken in een Zuid-Afrikaans districtsziekenhuisje in Zululand op de grens met Mozambique. Een arm, maar prachtig stukje 'untamed Africa' met schattige dorpjes met ronde kleihutjes met rieten daken. Dorpjes waar vrouwen met kleurrijke doeken met een kind op de rug en een mand op het hoofd rustig naar de rivier lopen om de was te doen. Een op het eerste gezicht vredige plek, maar ook een plek met de hoogste hiv-prevalentie ter wereld. In sommige dorpjes is naar schatting 1 op de 3 mensen besmet met het beestje dat nog altijd niet bij de naam genoemd mag worden. 'Does he have the Three Letter Plague?', fluistert het medisch personeel onderling.

Ik zag hoeveel energie en geld werd gestoken in voorlichting- en preventiecampagnes. Ik zag overal manden met gratis condooms bij het ziekenhuis en de klinieken. Ze leken nooit leeg te raken. Overall werden gratis hiv-sneltesten aangeboden, maar de angst voor het stigma en de sociaal-maatschappelijke gevolgen van een positieve uitslag leken groter dan voor de ziekte zelf.

'Abstain, Be faithful and use a Condom' stond op posters die her en der van de muur afbladderden, alsof zelfs de lijm het had opgegeven. De misvattingen en theorieën over de verspreiding van het virus zijn talrijk en hardnekkig. Zo zag ik een twee maanden oud jongetje dat bloedbrakend werd binnengebracht en overleed omdat zijn moeder had gehoord dat een klyasma met afwasmiddel de hiv zou kunnen genezen. Ik zag eindeloze hoeveelheden 'druiper', omdat de overtuiging was dat een condoom niet nodig is als je besneden bent.

Ik zag een meisje van 3 jaar oud, verkracht door een oom die dacht dat seks met een maagd de ziekte zou genezen. Ik zag een man die de hiv-pillen naar het hoofd van de buitenlandse dokter gooide, omdat hij ervan overtuigd was dat de dokter hem alleen maar ziek wilde maken. Meerdere malen hoorde ik mensen zeggen dat seks 'skin-on-skin' moet zijn of dat condooms niet passen om de penis van een zwarte man.

Ik ervoer de averechtse effecten van influencers of hooggeplaatste personen zo-

als de vorige president van Zuid-Afrika die hiv-besmetting voorkwam door 'altijd direct na de seks te douchen', maar zijn polygamie niet onder stoelen of banken stak. Of de minister van Volksgezondheid die de bevolking adviseerde preventief uien te eten. 'Het is toch niet te geloven', zeiden mijn man en ik daar geregeld tegen elkaar. Soms grinnikend maar meestal terwijl het huilen ons nader stond dan het lachen. 'Het is zo stom, zo zonde... al dat voorkombaar leed'. Gelukkig weten we in West-Europa wel beter. Dachten we.

De coronapandemie vertoont raakvlakken met de hiv-pandemie. Bij beide pandemieën startte we met een onterecht ver-van-ons-bedshow-perceptie waardoor we te laat ingrepen. De zondebok was dit keer niet, zoals in het begin van de hiv-epidemie, de homoseksueel maar mensen met een Aziatische afkomst. Beide pandemieën hebben direct en indirect een enorm nadelige impact op de economie. Bij beide virussen geldt dat de drempel om te testen wordt beïnvloed door de maatschappelijke consequenties en het negatieve stigma dat volgt op een positieve uitslag.

Het is menselijk gedrag dat de grootste invloed heeft op virusverspreiding. Maar we zijn het oneens. We bagatelliseren en ontkennen. Hebben kritiek op het overheidsbeleid en de buurman. Zaaien angst en maken stemming. Zijn er geen mondkapjes? Dan eisen we mondkapjes! Zijn er mondkapjes genoeg? Dan laten we ons niet dwingen ze te dragen. Het ongenueanceerd, irrationeel denken, de dubbele agenda's: het staat succesvol indammen van welk virus dan ook in de weg.

We kunnen lessen trekken uit de hiv-pandemie. Als het gaat om stigmatisering, valse informatie, wantrouwen en complottheorieën. Want de virussen kun je niet met elkaar vergelijken, maar de gastheer is opvallend, en teleurstellend, constant in zijn gedrag.